

1(1)/2010

KRZYSZTOF WACH

Wokół pojęcia europeizacji

WPROWADZENIE

Unia Europejska, europeizacja czy europeizm są obecnie jednymi z najpopularniejszych zwrotów używanych chociażby w tytułach różnych opracowań badawczo-naukowych bądź popularno-naukowych. Niekiedy są stosowane zamiennie, choć mają odmienne znaczenie. Stąd warto dokonać uporządkowania terminologicznego w zakresie pojmowania pojęcia „europeizacja”. Celem artykułu jest próba zdefiniowania procesu europeizacji oraz wskazania wymiarów, w których proces ten zachodzi. Artykuł wykorzystuje krytykę piśmiennictwa naukowego jako główną metodę badawczą. Na tej podstawie wyciągnięto konkluzje i rekomendacje w zakresie definiowania procesu europeizacji i jego wymiarów.

SPOSOBY DEFINIOWANIA POJĘCIA EUROPEIZACJI

Europeizacja (ang. *Europeanisation*, niem. *Europäisierung*, fr. *européisation*, wł. *europeizzazione*), zwłaszcza po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, jest bardzo modnym i często używanym zwrotem, jednakże budzić może nieporozumienia, bowiem pojęcie to odnosi się do wielu zjawisk, jakie występują obecnie na kontynencie europejskim. Badania naukowe w zakresie europeizacji sięgają lat 70. XX wieku, choć ich rozkwit przypadł na ostatnią dekadę XX wieku i jest kontynuowany obecnie, co potwierdzają przeprowadzone analizy bibliometryczne w tym zakresie¹. Jak podkreśla K. Dyson, w literaturze przedmiotu brak jest rygorystycznej pod względem naukowym definicji europeizacji, która nadal pozostaje stosunkowo „młodym problemem badawczych następczającym więcej pytań niż odpowiedzi”². Studiując jednak opracowania naukowe poświęcone temu zagadnieniu, można przyjąć bardzo ogólną definicję europeizacji zbudowaną na zasadzie analizy komparatystycznej. Europeizacja *sensu largo* jest definiowana jako

rozwijający się w czasie proces polegający na złożonej interakcyjności zmiennych, skutkujący zróżnicowanymi, współzależnymi, a nawet sprzecznymi efektami³.

Podkreślić należy, że jest to bardzo ogólna definicja europeizacji, mająca wręcz metafizyczny charakter, pozbawiona wskazania płaszczyzn jej oddziaływania. Zaletą takiego podejścia do definiowania europeizacji jest jego ogólność, a co za tym idzie, możliwość aplikacji na potrzeby niemal wszystkich dyscyplin naukowych.

Do procesu europeizacji można zastosować co najmniej dwa podejścia badawcze. Pierwsze z nich to podejście odgórne (*top-down, downloading*), natomiast drugie to podejście oddolne (*bottom-up, uploading*).

1 Wyniki analizy bibliometrycznej obiegu pojęcia europeizacji w literaturze naukowej omówione są m. in. w pracy: K. Featherstone, *In the Name of Europe*, [w:] *The Politics of Europeanization*, red. K. Featherstone, C.M. Radaelli, Oxford University Press, Oxford 2003, s. 5-6.

2 K. Dyson, *Introduction: EMU as Integration, Europeanization and Convergence*, [w:] *European States and the Euro. Europeanization, Variation and Convergence*, red. K. Dyson, Oxford University Press, Oxford – New York 2002, s. 3.

3 Tamże.

W tym kontekście interesującą koncepcję trzech typów procesu europeizacji zaproponowali K. Dyson oraz K.H. Goetz (por. tab. 1)⁴.

Tabela 1. Trzy typy europeizacji według koncepcji K. Dysona oraz K.H. Goetza

Typ	Istota	Charakterystyka
Typ 1. Europeizacja jako proces przesyłania (<i>uploading</i>)	Rosnące kompetencje oraz władza aktorów i instytucji UE	W dużym stopniu jest synonimem procesu integracji europejskiej
Typ 2. Europeizacja jako proces pobierania wywołany odgórnie (<i>downloading</i> , typu <i>top-down</i>)	Wpływ UE na wewnętrzne przekonania polityczne (<i>politics</i>) oraz polityki administracyjno-prawne (<i>policy</i>)	Nacisk położony jest na różnorodne reakcje państw na różne presje adaptacyjne
Typ 3. Europeizacja jako proces pobierania wywołany oddolnie (<i>downloading</i> , typu <i>bottom-up</i>)	Koncentracja na powiązaniach i wymianie mechanizmów między państwami europejskimi	Dotyczy szerszych kwestii niż tych dotyczących tylko UE, może być rozpatrywana oddzielnie od UE

Źródło: K. Dyson, K.H. Goetz, *Living with Europe: Power, Constraint and Contestation*, [w:] *Germany, Europe and the Politics of Constraint*, red. K. Dyson, K.H. Goetz, Oxford University Press, New York 2003, seria: „Proceeding of the British Academy” 2003, vol. 119, s. 15-16; I. Bache, *Europeanization: A Governance Approach*, „European Union Studies Association” 8th Biennial Conference, 27-29 March 2003, Nashville, Tennessee, USA, s. 7, http://aei.pitt.edu/554/02/Bache_EUSA.doc (dostęp: 15.12.2008).

Idąc natomiast dalej i dokonując pewnego uporządkowania, warto zaproponować modyfikację przytoczonej koncepcji, którą należy oprzeć na trzech podejściach do procesu europeizacji, wyróżniając obok podejścia odgórnego oraz oddolnego podejście trzecie, które można nazwać zintegrowanym, czyli wykorzystujące oba wyżej wymienione podejścia jednocześnie (por. tab. 2)⁵. Propozycja ta

4 Por. K. Dyson, K.H. Goetz, *Living with Europe: Power, Constraint and Contestation*, art. cyt., s. 15-16.

5 Większość autorów to trzecie podejście utożsamia z drugim (*bottom-up approach*) argumentując, że jest ono jedynie dopełnieniem podejścia odgórnego (*top-down approach*). Por. A. Dumała, *O pojęciu, mechanizmach*

nieco odmiennie traktuje wszystkie trzy podejścia zaproponowane przez K. Dysona oraz K.H. Goetza.

Uszczegółowieniem pierwszego podejścia (podejście odgórne) może być definicja zaproponowana przez C.M. Radaelliego stwierdzająca, że

europelizacja składa się z procesów a) budowania, b) dyfuzji oraz c) instytucjonalizacji formalnych i nieformalnych zasad, procedur, paradygmatów polityki, stylów, wzorców zachowań oraz wspólnych przekonań i norm, które najpierw zostały zdefiniowane oraz skonsolidowane w procesie tworzenia polityk UE, a następnie włączone do logiki krajowych (narodowych oraz subnarodowych) debat, struktur politycznych oraz polityk publicznych⁶.

Z kolei drugie podejście (podejście oddolne) bazuje na

grupach interesu i sieciach powiązań, które są środkiem, za pośrednictwem którego preferencje poszczególnych grup oddolnych są uwzględniane na poziomie UE, wpływając na rozwój jej struktur politycznych⁷.

Jak słusznie zauważają K. Featherstone i G. Kazamias, zarówno krajowe, jak i wspólnotowe podmioty (szeroko rozumiane) są od siebie współzależne, a przede wszystkim są zaangażowane zarówno w sieci powiązań horyzontalnych, jak i wertykalnych, przez co obydwie wspomniane powyżej podejścia (oddolne i odgórne) tworzą całość⁸. Podobnie argumenty można znaleźć u innych autorów⁹.

i instrumentach europeizacji, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, „Sectio K”, 2007, vol. XIV, s. 14. W naukach ekonomicznych, a zwłaszcza w naukach o zarządzaniu, wspomniane podejścia badawcze do funkcjonowania przedsiębiorstwa występować mogą oddzielnie i niezależnie, stąd uzasadnionym wydaje się wyróżnienie trzech, a nie dwóch podejść.

6 C.M. Radaelli, *Europeanisation: Solution or Problem?*, [w:] *Palgrave Advances in European Union Studies*, red. M. Cini, A. Bourne, Palgrave Macmillan, Houndmills – New York 2006, s. 58.

7 K.E. Howell, *Developing Conceptualisations of Europeanisations: A Study of Financial Services*, „Politics” 2004, vol. 41, no. 1, s. 21.

8 Por. K. Featherstone, G. Kazamias, *Introduction: Southern Europe and the Process of Europeanisation*, [w:] *Europeanisation and the Southern Periphery*, red. K. Featherstone, G. Kazamias, Frank Cass, London 2001, s. 1.

9 Por. K.E. Howell, *Developing Conceptualisations of Europeanisations*, art. cyt., s. 21 i cytowana tam literatura.

Tabela 2. Charakterystyka podejść do procesu europeizacji

Kryterium	Podejście odgórne (<i>uploading, top-down</i>)	Podejście oddolne (<i>downloading, bottom-up</i>)	Podejście zintegrowane (<i>integrating top-down and bottom-up</i>)
Kierunek oddziaływania	wpływ wywołany z poziomu Wspólnoty na państwa członkowskie	wpływ wywołany przez grupy interesu reprezentowane w poszczególnych państwach członkowskich na działania Wspólnoty	wpływ dychotomiczny, zarówno oddolny, jak i odgórny, występujący jednocześnie
Rola harmonizacji i adaptacji	reaktywna i odruchowa natura adaptacji państw członkowskich	aktywna i dobrowolna adaptacja państw członkowskich w odpowiedzi na antycypację zmian w otoczeniu	dwutorowe podejście do adaptacji przez państwa członkowskie, obustronny proces uczenia się,
Istota konwergencji i dywergencji	spodziewana wyższa konwergencja pomiędzy krajami członkowskimi	zróżnicowanie i dysproporcje regionalne wymagają zmiany w polityce wspólnotowej	wyższa spodziewana konwergencja przy uwzględnieniu potrzeb wynikających z dysproporcji i zróżnicowania
Instytucjonalne dostosowanie się	zakładana nierówność poziomu wspólnotowego i narodowego, przy wyższości tego pierwszego	zakładana nierówność poziomu wspólnotowego i narodowego, przy wyższości tego drugiego	dynamiczne dostosowanie się poziomu narodowego do wspólnotowego i odwrotnie
Wymiar polityczny	dominują polityki administracyjno-prawne (<i>policy and polity</i>)	dominują przekonania polityczne (<i>politics</i>)	próba zrównoważenia polityki (<i>politics</i>) z politykami (<i>policy</i>)

Postrzeżenie procesu europeizacji	europeizacja jako formalny proces, który prowadzi do założonych efektów	europeizacja jako proces dobrowolnego i ewolucyjnego wprowadzania zmian skutkujących korzyściami	europeizacja jako proces szeroko pojętej harmonizacji zmierzający do osiągnięcia różnorodnych korzyści dla wszystkich jej uczestników
-----------------------------------	---	--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie koncepcji K. Dysona oraz K.H. Goetza¹⁰.

WYMIARY I KONTEKST EUROPEIZACJI

Pojęcie „europeizacja” odnosi się do wielu zjawisk, jakie występują obecnie na kontynencie europejskim. J.P. Olsen podkreśla wprawdzie, że europeizacja nie jest *sui generis* fenomenem, jednak próbuje ją wyjaśniać poprzez pryzmat trzech płaszczyzn, które nazywa fenomenami¹¹. Autor ten wyróżnia trzy oddzielne fenomeny procesu europeizacji, a mianowicie: Co? Jak? i Dlaczego? Pierwszy z fenomenów odkrywa, co się zmienia na skutek europeizacji. Drugi zajmuje się badaniem mechanizmów europeizacji, czyli eksploracyjnie wyjaśnia, jak europeizacja postępuje. Trzeci fenomen ujawnia, dlaczego różnorodne procesy zmian dokonujące się w obrębie europeizacji są korzystne. W obrębie pierwszego fenomenu europeizacji J.P. Olsen wyróżnia pięć możliwych płaszczyzn zmian, a mianowicie¹²:

- zmiany zewnętrznych granic Wspólnoty;
- rozwój instytucji wspólnotowych;
- centralizacja władzy i penetracja narodowych systemów politycznych;

10 Autor wykorzystał koncepcje zaprezentowaną przez K. Dysona oraz K.H. Goetza, jednak dokonał znaczących modyfikacji, również takich, które zmieniły całkowicie sens pierwotnej koncepcji, a w niektórych fragmentach nawet go wypaczyły. Niemniej jednak zaproponowana koncepcja wykorzystuje wiele elementów pierwotnego podejścia K. Dysona oraz K.H. Goetza.

11 Por. J.P. Olsen, *The Many Faces of Europeanization*, „Journal of Common Market Studies” 2002, vol. 40, no. 5, s. 922.

12 Tamże, s. 923-924.

- rozprzestrzenianie się europejskiego kanonu politycznego;
- unifikacja polityczna Europy.

Proces europeizacji dostrzec można nie tylko w wielu dziedzinach nauki, ale także w wielu wymiarach życia publicznego. Dokonując kwerendy prac naukowych oraz artykułów naukowo-publicystycznych, można dostrzec, że europeizacja dotyczy różnorodnych zagadnień, takich jak:

Europeizacja edukacji. Przejawia się ona w implementacji procesu bolońskiego przez uczelnie europejskie, ale także w tworzeniu wspólnych ram dla szkolnictwa podstawowego i średniego w niektórych kwestiach (np. wytyczne w zakresie nauczania przedsiębiorczości), którego efektem będzie zbliżenie się do siebie odmiennych systemów edukacyjnych¹³. Popularne jest także tworzenie wspólnych podręczników (np. do nauczania historii). Coraz wyraźniejszym trendem jest także eksponowanie w systemach edukacyjnych koncepcji kształcenia przez całe życie (*longlife learning*).

Europeizacja badań. Przejawia się w intensyfikacji prowadzenia wspólnych badań naukowych przez ośrodki naukowe z różnych krajów członkowskich, co związane jest z korzystnym finansowaniem projektów badawczych realizowanych przez tego typu konsorcja (m.in. Siódmy Program Ramowy). Elementem tego procesu jest także popieranie wymiany studentów i nauczycieli (m.in. program ERASMUS), zwłaszcza poprzez zachęcanie do uznawania na uczelniach dyplomów i okresów studiów.

Europeizacja administracji. Przejawia się głównie w kształtowaniu w administracji publicznej państw członkowskich UE zbieżnego zakresu wartości uznawanych za fundamentalne, podstawowych zadań oraz standardów jakościowych, wspólnych dla całej Wspólnoty. Innym sposobem myślenia o europeizacji administracji publicznej jest oczekiwanie

13 Por. I. Kość, *Europeizacja polskiej oświaty realizowana poprzez urzeczywistnianie europejskiego wymiaru edukacji*, [w:] *Kształcenie zawodowe w teorii i praktyce edukacyjnej*, red. A. Kusztełak, A. Zduniak, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2006, s. 446-456.

stworzenia w administracji państw członkowskich UE podobnych (wręcz bliźniaczych) rozwiązań w sferze zasad działania, kompetencji, instytucji, procedur oraz kadr¹⁴.

Przejawem europeizacji administracji jest także wzmożona obsługa petentów z pozostałych krajów członkowskich oraz opieka konsularna nad obywatelami wszystkich krajów członkowskich.

Europeizacja prawa. Niemal we wszystkich krajach członkowskich europeizacja prawa ma podstawy konstytucyjne, tak też jest i w Polsce. Z chwilą rozpoczęcia procesu integracji europejskiej systemy prawne państw członkowskich Wspólnot Europejskich znalazły się pod silnym wpływem prawa wspólnotowego, w rezultacie pojawiło się zjawisko tak zwanej europeizacji prawa krajowego¹⁵.

Europeizacja polityki. Oznacza proces adaptacji krajowych partii politycznych do zmian związanych z integracją europejską (europeizacja partii politycznych). W wymiarze rządów narodowych przejawia się w układzie sił, tendencji i opinii europejskich (europeizacja narodowych systemów politycznych). Również w kontekście prowadzonej przez państwo polityki administracyjno-prawnej można mówić o ich europeizacji (np. europeizacja polityki migracyjnej, europeizacja polityki społecznej)¹⁶.

Europeizacja języka. Dotyczy zarówno poszczególnych języków narodowych, jak i całości Wspólnoty. Na pierwszym etapie po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej pojawiło się wiele nowych wyrazów, a jedną z najbardziej rozpowszechnionych konstrukcji jest złożenie z euro- (np. eurokonto, eurourzędnik, eurorynek). W obrębie Wspólnoty natomiast zaistniało zjawisko, które można określić mianem eurożargonu¹⁷, który niekiedy bywa trud-

14 G. Rydlewski, *Problemy europeizacji administracji publicznej*, „Służba Cywilna” 2004/2005, nr 9, s. 12.

15 Por. *Europeizacja prawa krajowego. Wpływ integracji europejskiej na klasyczne dziedziny prawa krajowego*, red. C. Mik, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2000.

16 Szerzej por. S. Meunier, *Globalization and Europeanization: A Challenge to French Politics*, „French Politics” 2004, vol. 2, no. 2, s. 125-150.

17 Por. P. Zychowicz, *Eurokraci nie gęsi...*, „Rzeczpospolita” nr 40, 16.02.2008, s. A-022, dodatek „Plus Minus”.

ny do zrozumienia bez podstawowej wiedzy o integracji europejskiej. Z drugiej strony zaobserwować można rodzącą się tendencję do posługiwania się we Wspólnocie językiem angielskim, który postrzegany jest jako *lingua franca*, a systemy edukacyjne państw członkowskich kultywują tę tendencję, która dodatkowo wzmacniana jest przez powołanie Komisarza ds. Wielojęzyczności. Jednym z jego pierwszych pomysłów było uczenie się drugiego języka jak ojczystego (*second native language*).

Należy zaznaczyć, że przytoczona przez autora lista jest niekompletna i zawiera jedynie przykładowe, najważniejsze dziedziny życia, w których wpływ procesu europeizacji jest najbardziej zauważalny.

Warto w tym miejscu dokonać uporządkowania obszarów wpływu europeizacji, czyli dokonać próby identyfikacji i strukturalizacji wymiarów europeizacji. W tym kontekście można pokusić się o wyróżnienie ośmiu wymiarów (por. tab. 2). Pojęcie „europeizacji” jest bowiem wykorzystywane do opisu zmian w wielu wymiarach życia, między innymi w wymiarze geograficznym, socjologicznym, politycznym, prawnym, instytucjonalnym czy gospodarczym.

Europeizacja w znaczeniu geograficznym sprowadza się do ekspansji terytorialnej Unii Europejskiej, czyli poszerzenia obszaru wpływu wspólnotowego systemu instytucjonalnego poprzez rozszerzenie Wspólnoty (dobrowolne przystąpienie)¹⁸. W tym sensie europeizacja oznacza także rozszerzenie się idei Wspólnoty Europejskiej jako bytu ponadnarodowego na kraje trzecie, w tym pozaeuropejskie¹⁹.

Europeizacja w znaczeniu socjologicznym to wprowadzanie lub przyjmowanie wzorców i zwyczajów europejskich, w tym europejskiego stylu życia²⁰. W tym sensie europeizacja oznacza także krzewienie się tożsamości europejskiej, która w różnych

18 W ujęciu historycznym pojęcie to odnoszono w tym znaczeniu do kolonializmu.

19 Chęć akcesji do UE wyrażają także kraje pozaeuropejskie, dla przykładu Turcja czy Izrael.

20 W ujęciu historycznym pojęcie to odnoszono w tym znaczeniu do europeizacji Rosji (XVIII wiek) oraz Turcji (XX wiek). Współcześnie często mówi się o europeizacji Wielkiej Brytanii, jako nieco odmiennej tożsamościowo i kulturowo od Europy kontynentalnej.

badaniach na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat, uwzględniając badania wśród obywateli obecnych państw członkowskich, przyjmuje tendencję wzrostową. Ponadto zaobserwować można rozszerzanie się wartości współczesnej cywilizacji europejskiej na kraje pozaeuropejskie²¹.

Europeizacja w znaczeniu politycznym występuje na wielu płaszczyznach. Rozumiana może być jako penetracja narodowych systemów rządzenia, czego rezultatem jest przekazanie części uprawnień krajowych wspólnotowemu ośrodkowi władzy. W ujęciu politologicznym europeizacja oznacza także wpływ integracji europejskiej na państwo narodowe, a w szczególności na jego struktury, procesy i funkcje (europeizacja narodowych systemów politycznych). W tym sensie można także mówić o europeizacji narodowych partii politycznych, które coraz częściej w swoich strukturach powołują specjalistów ds. europejskich. Z kolei działania w Parlamencie Europejskim wymuszają na partiach narodowych konwergencję interesów i idei w ramach parlamentarnych frakcji politycznych.

Europeizacja w znaczeniu prawniczym to konwergencja prawa krajowego z prawem wspólnotowym, której rezultatem jest z jednej strony transpozycja prawa wspólnotowego do krajowego porządku prawnego, a z drugiej bezpośrednio obowiązywanie prawa wspólnotowego w krajach członkowskich Unii Europejskiej.

Europeizacja w znaczeniu instytucjonalnym to tworzenie „Wspólnej Europy”, zjednoczonej i odgrywającej na świecie istotną rolę polityczną. W tym wymiarze europeizacja docelowo ujmuje Unię Europejską jako osobny podmiot prawa międzynarodowego przypominający federację. Warto w tym kontekście nadmienić, iż Unia Europejska jest obecnie na czwartym spośród pięciu etapów integracji.

Europeizacja w znaczeniu ekonomicznym jest różnie postrzegana. Europeizacja w znaczeniu makroekonomicznym transcendentnym (egzogennym) to z jednej strony tworzenie z Europy (a ściślej z Unii Europejskiej) znaczącego

21 Dobrym przykładem może być tutaj postawa Gruzji, która deklaruje kultywowanie wartości europejskich, a wystąpienia prezydenta tego kraju są zawsze transmitowane z flagą Unii Europejskiej w tle.

centrum gospodarczego na świecie, utożsamianego z intensyfikacją roli Unii Europejskiej w tak zwanej Triadzie²². Europeizacja w znaczeniu makroekonomicznym immanentnym (endogennym) to tworzenie z jednej strony dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorstw na terytorium Unii Europejskiej (europejskie otoczenie biznesu, a ściślej europeizacja otoczenia przedsiębiorstw), z drugiej zaś konwergencja systemów makroekonomicznych poszczególnych krajów członkowskich Wspólnoty.

Z kolei w znaczeniu mikroekonomicznym²³ europeizacja to proces umiędzynarodowienia przedsiębiorstwa w skali europejskiej poprzez jego ekspansję na rynki krajów Unii Europejskiej (działalność przedsiębiorstwa na wspólnym rynku – tzw. jednolitym rynku europejskim). Podobnie europeizację definiują Ph. Harris oraz F. McDonald, według których można ją utożsamić z „internacjonalizacją w kontekście Europy”²⁴. Autorzy Ci podkreślają dodatkowo, że europeizacja przedsiębiorstw jest procesem złożonym i ewolucyjnym, opartym na uczeniu się. Według nich europeizacja przedsiębiorstw ma analogiczne implikacje co internacjonalizacja przedsiębiorstw, przy czym implementacja bardziej zaawansowanych form ekspansji w wypadku europeizacji może następować znacznie wcześniej (szybciej) niż w wypadku internacjonalizacji²⁵.

22 Obecnie udział UE w handlu światowym jest większy niż USA.

23 Europeizacja w znaczeniu mikroekonomicznym utożsamiana jest z europeizacją działalności gospodarczej.

24 Ph. Harris, F. McDonald, *European Business & Marketing*, 2nd ed., SAGE Publications, London – Thousand Oaks – New Delhi 2004, s. 73.

25 „More complex modes of entry such as direct foreign investments may begin early in the Europeanisation process”. Tamże, s. 73.

Tabela 3. Osiem wymiarów europeizacji w odniesieniu do Unii Europejskiej

Wymiar	Główne procesy
Europeizacja w znaczeniu geograficznym	Przyjęcie nowych państw do UE, a co za tym idzie, poszerzenie obszaru wpływu wspólnotowego systemu instytucjonalnego. Rozprzestrzenianie się idei Wspólnoty jako bytu ponadnarodowego na kraje trzecie, w tym pozaeuropejskie.
Europeizacja w znaczeniu socjologicznym	Przyjmowanie europejskich zwyczajów, wzorców, stylu życia. Tworzenie się tożsamości europejskiej. Rozprzestrzenianie się wartości współczesnej cywilizacji europejskiej na kraje pozaeuropejskie.
Europeizacja w znaczeniu politycznym	Przekazanie przez kraje członkowskie części uprawnień krajowych wspólnotowemu środkowi władzy. Rozprzestrzenianie się wspólnotowych norm, reguł i przekonań politycznych na kraje trzecie, w tym pozaeuropejskie.
Europeizacja w znaczeniu prawnym	Transpozycja prawa unijnego do krajowego systemu prawnego. Bezpośrednie obowiązywanie prawa wspólnotowego w krajach członkowskich. Konwergencja porządków prawnych państw członkowskich.
Europeizacja w znaczeniu instytucjonalnym	Działanie nastawione na stworzenie „wspólnej Europy” – silnej, zjednoczonej i odgrywającej na świecie znaczącą rolę polityczną. Docelowo ujmowanie Unii Europejskiej jako osobnego podmiotu prawa międzynarodowego, być może również w wymiarze federacyjnym.
Europeizacja w znaczeniu makroekonomicznym transcendentnym	Kreowanie Unii Europejskiej na światowego potentata gospodarczego, zwłaszcza w aspekcie Triady (Stany Zjednoczone – Europa – Kraje Azjatyckie).
Europeizacja w znaczeniu makroekonomicznym immanentnym	Kreowanie „europejskiego otoczenia biznesu” przyjaznego dla rozwoju przedsiębiorczości, ale także konwergencja systemów makroekonomicznych poszczególnych krajów członkowskich, w tym pogłębiona integracja gospodarczo-walutowa.
Europeizacja w znaczeniu mikroekonomicznym	Wprowadzenie strategii internacjonalizacji działalności przedsiębiorstwa w skali europejskiej (europeizacja działalności gospodarczej w wyniku realizacji wspólnotowej swobody przedsiębiorczości).

Źródło: opracowanie własne.

KONKLUZJE

We współczesnym świecie zachodzi wiele podobnych do siebie procesów. Obok siebie paralelnie występują globalizacja i regionalizacja, zwłaszcza w kontekście gospodarki światowej. Rezultatem obydwu tych procesów jest z jednej strony integracja gospodarcza Europy (jako proces regionalizacji w naszej części globu) oraz europeizacja (jako ofensywna odpowiedź na pogłębiający się proces globalizacji). Europeizacja może też być postrzegana jako ruch bilansujący w stosunku do amerykańskiej, czy macdonaldyzacji społeczności światowej²⁶. Choć podkreślić należy, że zarówno europeizacja, jak i amerykańskizacja²⁷ mają wiele wspólnych cech, zwłaszcza w wymiarze tożsamościowym, i należą do tak zwanej westernizacji²⁸.

Europeizacja z całą pewnością jest pojęciem wieloznacznym, różnorodnie postrzeganym oraz analizowanym z różnych punktów widzenia. Bez wątpienia jest obecnie chętnie podejmowanym problemem badawczym, choć jeszcze bardzo słabo ustrukturalizowanym. Niewątpliwie proces europeizacji oparty jest na maksymie „jedność w różnorodności”. P. Mazurkiewicz w swojej monografii przewrotnie zatytułowanej *Europeizacja Europy...* postuluje za Janem Pawłem II, że Europa wymaga europeizacji rozumianej jako procesu poszerzenia Unii Europejskiej („europeizacja całego kontynentu”), który jednocześnie wymaga – jak sam autor określa – procesu autoeuropeizacji, czyli przekształceń od stanu „jest” do stanu „powinno być”²⁹.

26 Szerzej por. G. Ritzer, *McDonalduzacja społeczeństwa*, Spectrum, Warszawa 1999.

27 Najczęstszym przypadkiem okcydentalizacji (westernizacji) jest amerykańskizacja.

28 Szerzej por. J. Heath, *Liberalization, Modernization, Westernization*, „Philosophy & Social Criticism” 2004, vol. 30, no. 5/6, s. 665-690.

29 Szerzej por. P. Mazurkiewicz, *Europeizacja Europy. Tożsamość kulturowa Europy w kontekście procesów integracyjnych*, Studium Generale Europa, Warszawa 2001.